

УДК 371.15:316.66

**ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО ІМІДЖУ
МАЙБУТНЬОГО ІНЖЕНЕРА-ПЕДАГОГА**

© Стонога А.О.

Українська інженерно-педагогічна академія

Інформація про автора:

Стонога Аліна Олександрівна: ORCID 0000-0002-2353-3067; 100nogaalina@gmail.com; асистент кафедри педагогіки та методики професійного навчання; Українська інженерно-педагогічна академія; вул. Університетська 16, м. Харків, 61003, Україна.

У статті розглядаються педагогічні аспекти та умови формування професійного іміджу майбутніх інженерів-педагогів. Доведено що, формування іміджу – тривалий і складний процес, успішність якого залежить від умов і технологій формування іміджу, з точки зору педагогіки імідж – цілеспрямовано сформований, інтегральний образ, обумовлений відповідністю внутрішніх і зовнішніх якостей суб'єкта, призначений забезпечити гармонійний взаємовплив цього суб'єкта з навколишнім світом. Являючи собою систему взаємопов'язаних характеристик фахівця, імідж стає засобом вирішення особистих і професійних проблем. Надбання інженером-педагогом професійного іміджу складає суттєву особистісну і професійну характеристику людини, має глибокий практичний зміст.

Виявлено основні принципи, які впливають на формування іміджу майбутнього інженера-педагога, а саме: принцип самовиховання, принцип гармонії візуального образу, принцип комунікативності, принцип саморегуляції і ортобіозу, принцип мовної дії. Проведено аналіз таких типів іміджу, як саме імідж, імідж, який сприймається, бажаний імідж; педагогічних підходів щодо формування професійного іміджу майбутнього інженера-педагога.

Ключові слова: імідж, професійний імідж, педагогічний імідж, педагогічні умови, діяльність майбутнього інженера-педагога, самоімідж, імідж, який сприймається, бажаний імідж.

Стонога А. А. «Педагогические аспекты формирования профессионального имиджа будущего инженера-педагога»

В статье рассматриваются педагогические аспекты и условия формирования профессионального имиджа будущих инженеров-педагогов. Доказано, что формирование имиджа – длительный и сложный процесс, успешность которого зависит от условий и технологий формирования имиджа, с точки зрения педагогики имидж – целенаправленно сформированный, интегральный образ, обусловленный соответствием внутренних и внешних качеств субъекта, предназначенный обеспечить гармоничное взаимодействие этого субъекта с окружающим миром. Представляет собой систему взаимосвязывающих характеристик специалиста, имидж становится средством решения личных и профессиональных проблем. Достояние инженером-педагогом профессионального имиджа составляет существенную личностную и профессиональную характеристику человека, имеет глубокий практический смысл.

Выявлены основные принципы, которые влияют на формирование имиджа будущего инженера-педагога, а именно: принцип самовоспитания, принцип гармонии визуального образа, принцип коммуникативности, принцип саморегуляции и ортобиоза, принцип речевого воздействия. Проведен анализ таких типов имиджа, как имидж, имидж, который воспринимается; желаемый имидж; педагогических подходов по формированию профессионального имиджа будущего инженера-педагога.

Ключевые слова: имидж, профессиональный имидж, педагогические условия, деятельность будущего инженера-педагога, самоимидж, имидж, который воспринимается, желаемый имидж.

A. Stonoha *Formation pedagogical aspects of the professional image of the future teacher-engineer.*

The article deals with the pedagogical aspects and conditions of the formation professional image of future teacher- engineer. It is proved the image formation is a long and complex process and the success of which depends on the conditions and technology of the image formation, In terms of pedagogy the image is purposefully well formed and the integral image due to the compliance of the internal and external qualities of the subject designed to ensure harmonious interaction of this subject with the environment. Presenting the interconnecting professional characteristics system the image becomes a means of the solving personal and professional problems. The property of the engineer-teacher professional image is the fundamental personal and professional characteristics of the person which has a profound practical sense.

It is identified the basic principles affecting of the image formation of future engineer-pedagogue such as the self-education principle, the harmony of the visual image principle, the communicative principles, the principle of self-regulation and orthobiosis, the speech influence principle/ It is analyzed the image types as the pedagogical approaches to the professional image formation of the future engineer-pedagogue.

Keywords: image, professional image, pedagogical conditions, the activities of the future engineer-teacher, self image, the image that is perceived, the desired image.

Актуальність проблеми: У зв'язку з новими соціально-економічними умовами, в яких зараз перебуває Україна, відбувається переосмислення, посилення вимог до спеціалістів у галузі освіти. Україні потрібні нові, універсальні, працездатні, креативні кадри.

Такими спеціалістами є майбутні інженери-педагога, бо їхня роль не обмежується лише поясненням нового навчального матеріалу, вона полягає в тому, що вони є насамперед організаторами і керівниками пізнавальної діяльності учнів, створюють умови, за яких студенти можуть раціонально і продуктивно вчитися.

Контролюючи навчання, інженер-педагог повинен бути готовим допомогти учням, коли в них виникають труднощі. Водночас інженер-педагог є вихователем, дбає про розумовий, фізичний, духовний розвиток учнів ПТНЗ.

Щоб повноцінно здійснювати процес викладання, інженер-педагог має не лише глибоко знати предмет на сучасному науковому рівні, а й виступати прикладом для учнів, компетентним професіоналом у власній справі.

Уміння створити позитивний педагогічний імідж відіграє важливу роль у формуванні педагогічної майстерності.

Саме тому в сучасній педагогіці й теорії педагогічної майстерності важливе значення надається проблемі педагогічного іміджу.

Постановка проблеми. На жаль, на даний момент проблема професійно-педагогічного іміджу – явище недостатньо досліджене українськими науковцями.

У зарубіжних наукових джерелах поняття «імідж» співвідносять із такими поняттями, як «Я-концепція», «Я-образ», дослідженням яких займалися Р. Бернс, У. Джемс, А. Маслоу та інші. В основі даних понять знаходиться не що інше, як образ, уявлення. Зв'язок «Я-концепції» та особистісного іміджу розглядали О. Боровський, Б. Зейгарник, Ч. Кулі, Л. Мар'яненко, М. Мольц та інші науковці. На їхню думку, розвиток «Я-концепції» є значним етапом внутрішньої психічної роботи щодо створення технології особистості, персональної привабливості, прийняття себе, налаштування на позитивне ставлення до себе і оточуючих [1, 33-34].

Проблема формування іміджу також знайшла відображення в багатьох роботах сучасних науковців, зокрема М. Апраксина, В. Беніна, О. Бекетова, Л. Волович, О. Газмана,

Н. Гузій, В. Горчакова, П. Гуревич, Л. Жарикова, О. Калюжного, Ф. Кузіна, Кузьміної, Г. Почепцова, Г. Сагач, В. Слатьоніна, Л. Соколової, В. Шепеля, В. Черепанової, І. Щуркової та інших.

Мета нашої роботи полягає в аналізі педагогічних підходів щодо формування професійного іміджу майбутнього інженера-педагога.

З точки зору педагогіки, імідж – цілеспрямовано сформований, інтегральний образ, обумовлений відповідністю внутрішніх і зовнішніх якостей суб'єкта, призначений забезпечити гармонійний взаємовплив цього суб'єкта з навколишнім світом. Являючи собою систему взаємопов'язаних характеристик фахівця, імідж стає засобом вирішення особистих і професійних проблем.

Наявність професійного іміджу є необхідною умовою, яка дозволяє вчителю показати себе учням як професіонала, в той же час не нівелюючи його людську індивідуальність, та може бути засобом поліпшення успішності навчального процесу та якості взаємин, що складаються в системі вчитель – учень та буде передбаченим, адекватним, результативним.

Створення іміджу – тривалий і складний процес, успішність якого залежить від умов і технологій формування іміджу. На думку В.М. Шепеля, іміджування – ряд навмисно збудованих моделей поведінки [5].

Іміджування – це складна, копітка й необхідна робота, націлена на турботу про свій внутрішній зміст, постановку життєвих цілей, формування життєвих навичок і налаштувань. Ефективність іміджування залежить від умінь правильно побудувати, розрахувати свою роботу, від умінь побудувати здорову, розумну трудову модель. Умінь менеджера правильно зрозуміти себе і розрахувати свої сили - важлива умова ефективності роботи над підвищенням іміджу [5, с.191].

Імідж педагога – образ, знакова характеристика його особистості, що включає і форму, і зміст, завдяки чому в суспільстві формується авторитет, престиж особистості педагога.

Розрізняють такі типи іміджу:

- самоімідж ;
- імідж, який сприймається;
- бажаний імідж.

Самоімідж інженера-педагога впливає з минулого досвіду і відображає наявний в людині стан самоповаги. Тобто, якщо людина хоче, щоб її поважали, вона передусім повинна навчитись поважати сама себе. Самоімідж необхідно формувати для підвищення ефективності управління своєю поведінкою. Це означає вміння впливати на себе шляхом блокування деяких своїх «узвичасних» дій, роблячи їх «узвичаєними», тобто бути більш привабливим[4].

Імідж, який сприймається, - це той образ, який бачать інші. Цей образ може не збігатися із самоіміджем. Для педагогічної професії цей тип іміджу найчастіше розуміється і сприймається через зміни, які відбуваються в структурі психіки педагога. Так, зовнішніми ознаками цих змін є:

- дидактична, повчальна манера мовлення;
- спрощений підхід до проблеми і шляхів їх розв'язання, які найчастіше ґрунтуються на авторитаризмі;
- прямолінійне, негнучке мислення;
- категоричність, владність, що призводить до втрат почуття гумору у розв'язанні професійних проблем;
- поява і закріплення під впливом матеріалу, що повторюється, розумових і мовленнєвих штампів;
- упевненість у власній непогрішимості;

СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ

- сухість і формалізм у стосунках, зрозуміло, що в повному діапазоні перераховані негативні тенденції виявляються не в кожного педагога. Однак імовірність виникнення професійних шаблонів достатньо висока. Для управління цим типом іміджу педагог має здійснювати рефлексію – звернення свідомості до себе.

Бажаний імідж педагога – диктується ідеальним баченням його особистості в соціальному житті. Визначальним для бажаного іміджу є наявність у педагога здатності народжувати неординарні та нестандартні ідеї, уникати традиційних схем у мисленні, швидко розв'язувати проблемні ситуації.

Бажаний імідж педагога можна розглянути під кутом зору професійного становлення спеціаліста, ґрунтуючись на класифікації А.К. Маркової.

Етап адаптації до професії – стадія, коли відбувається початкове засвоєння норм, менталітетів, необхідних прийомів, технологій професії. Це період становлення молодого спеціаліста, вона триває 1-2 роки або розтягується на роки і проходить хворобливо.

Етап самоактуалізації в професії – відбувається аналіз педагогом своїх професійних можливостей, саморозвиток засобами професії, усвідомлення своїх позитивних і негативних якостей, закріплення індивідуального стилю, максимальна самореалізація в професійній діяльності. Продовжується 3-5 років.

Етап вільного володіння професією – характеризується виявом майстерності, гармонізацією професійних якостей педагога. Відбувається засвоєння високих стандартів, відтворення на високому рівні методичних рекомендацій. Це період утвердження педагога, його тривалість від 10 до 20 років стажу.

Етап продуктивності – відповідає рівню суперпрофесіоналізму. Складається із 3 етапів розвитку:

- етап вільного володіння професією у формі творчості (збагачення свого досвіду особистим творчим внеском, удосконалення, досягнення вершин);
- етап вільного володіння кількома професіями, можливість переходу, переключення з однієї професії на іншу;
- етап творчого самопроектування себе як особистості, професіонала (формування нових психологічних і професійних якостей).

Як правило, інженер-педагог спочатку досягає професійної позиції предметника, який передає знання учням, а потім визначає методичні завдання, оволодіваючи позицією методиста, згодом вивчає прийоми самодіагностики, діагностики учнів, закріплюється в цій позиції.

Імідж – результат свідомої роботи. Професія педагога потребує створення іміджу його особистості. Основні характеристики процесу управління іміджем визначаються такими факторами:

- можливості педагога;
- особливості інформаційних каналів;
- потреби освітніх завдань;
- задоволення учасників освітнього процесу[3].

Успішне застосування іміджу передбачає знання вихідних психолого-педагогічних принципів, що обумовлюють його. Серед таких виступають: принцип самовиховання, принцип гармонії візуального образу, принцип комунікативності – різноманіття форм і способів інформаційної взаємодії, принцип саморегуляції і ортобіозу, принцип мовної дії.

Ці принципи – обов'язкові вимоги до організації іміджирування. Варто зауважити, що вони виступають в ролі постійних факторів, майстерно втілених у різноманітних формах і методах удосконалення професійної майстерності.

Принцип самовиховання і самовдосконалення. Самовиховання - шлях формування професійної майстерності основою якого становить самооцінка професійних якостей і аналіз існуючого іміджу, як наслідок, складається програма самовиховання, заснована на індивідуальному підході.

Принцип гармонії візуального образу - насамперед включає в себе роботу з гармонізації візуального образу.

Варто зазначити, що основний фактор у побудові гармонійного візуального образу – принцип корекції. Виявлення і використання ефективних прийомів корекції дозволяє візуально наблизитися до законів пропорцій, канонів краси.

Принцип комунікативної і мовної дії. Комунікативність як різноманіття форм і способів інформаційної взаємодії – найважливіша умова результативності професійної діяльності. У процесі комунікативного спілкування завдяки сталим контактам відбувається сприйняття людьми інформації, емоційного настрою. Ефективність цього принципу полягає в професійному використанні таких прийомів, як переконання, навіювання і наслідування.

Принцип саморегуляції. Основу його складає ортобіотика – наука про технології самозбереження тіла і душі[5].

Висновок. Головною метою кожного інженера-педагога є зацікавленість студентів у вивченні його дисципліни, хороші результати, повне засвоєння матеріалу. Важливу роль у досягненні цієї мети відіграє саме професійний імідж, він виступає важливим аргументом при розв'язанні проблемних ситуацій. Надбання викладачем позитивного професійного іміджу сприяє встановленню контактів зі студентською аудиторією, утвердження викладача як авторитетного джерела інформації, як особистості, яка своїм прикладом, знаннями та поведінкою може позитивно впливати на молоде покоління. Для інженера-педагога є необхідним формування професійного самовідчуття себе як головного засобу педагогічної діяльності, педагогічного інструменту. Це самовідчуття в педагогічній діяльності подається як знак, меседж, що може бути прочитаним іншими (хоче цього педагог, чи не хоче).

Список використаних джерел:

1. Архипова С. Іміджеві та самоактуалізуючі характеристики у професійній діяльності педагога / С. Архипова, І. Ніколаеску // Імідж сучасного педагога. – 2009. – № 2-3. – С. 33-34.
2. Імідж педагога: технологія управління. [Електронний ресурс] : матеріали сайту. – Режим доступу : <http://nadoest.com/imidj-pedagoga-tehnologiya-upravlinnya>
3. Ковальчук А. С. Основы имиджологии и делового общения : учебное пособие для студентов вузов / А. С. Ковальчук. – Изд. 6-е, перераб. и доп. – Ростов н/Д : Феникс, 2009. – 282 с.
4. Палеха, Ю. І. Іміджологія [Текст] : навч. посібник / Ю. І. Палеха ; ред. З. І. Тимошенко ; Європейський ун-т. – К. : Вид-во Європейського ун-ту, 2005. – 324 с.
5. Шепель, В. М. Имиджология. Как понравиться людям / В. М. Шепель. – М. : Народное образование, 2002. – 576 с.

References:

1. Arkhyrova, S & Nikolayesku, I 2009, 'Imidzhevi ta samoaktualizuyuchi kharakterystyky u profesiyniy diyalnosti pedahoha', *Imidzh suchasnoho pedahoha*, no. 2-3, pp. 33-34.
2. Imidzh pedahoha: tekhnolohiya upravlinnya, <<http://nadoest.com/imidj-pedagoga-tehnologiya-upravlinnya>>.
3. Kovalchuk, AS 2009, *Osnovy imidzhelohii i delovogo obshheniya*, 6th edn, Feniks, Rostov-na-Donu.
4. Palekha, YuI 2005, *Imidzholohiya*, Yevropeyskyy universytet, Vydavnytstvo Yevropeyskoho universytetu, Kyiv.
5. Shepel, VM 2002, *Imidzhelohiya. Kak ponravitsja ljudjam*, Narodnoe obrazovanie, Moskva.

Стаття надійшла до редакції 28.10.2015р.